

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

Юрій Скрипниченко,

вчитель історії, магістр управління навчальним закладом,
вчитель географії та економіки Харківської ЗОШ II-III ст. № 69,
пошукач кафедри «Історія України» ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

**НАЦИСТСЬКИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ЦИВІЛЬНЕ
НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВЩИНИ ЧЕРЕЗ ВИСВІТЛЕННЯ
АНТИСЕМІТСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В МІСЦЕВИХ ОКУПАЦІЙНИХ
ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ У 1941–1943 рр.**

Друга світова війна посідає одну з найтрагічніших сторінок в історії. Чільне місце серед злочинів, скоєних нацистами проти людства у воєнні роки є політика, розроблена та запроваджувана щодо єврейського населення окупованих територій. Даній тематиці присвячено чимало праць наукового і публіцистичного спрямування [1-4]. Проте і на сьогоднішній день в історичній науці дана тема не цілком висвітлена.

Актуальність теми зумовлена станом вивченості даної тематики в історичній науці і необхідністю заповнення певних прогалів в історії Другої світової війни через призму дослідження наступної теми – юдофобська, антисемітська пропаганда в окупаційних періодичних виданнях Харківщини 1941-1943 років.

Мета дослідження полягає в розкритті через місцеві періодичні видання (газета «Нова Україна», журнал «Харків'янин» та інші) сутності, головних напрямків та ефективності впливу нацистської антисемітської пропаганди на окуповане населення Харківщини.

Для реалізації поставленої мети необхідно виділити наступні завдання:

1. Стисло охарактеризувати стан історіографічної розробки теми;
2. Розкрити головні положення антисемітської пропаганди в окупаційних періодичних виданнях Харківщини 1941-1943 років;

3. Зробити висновок про ступінь ефективності впливу нацистської юдофобської, антисемітської пропаганди серед місцевого населення Харківщини.

Важливим завданням, що постійно стояло перед вищим керівництвом нацистської Німеччини на окупованих фашистами територіях, було вирішення єврейського питання. До реалізації своїх злочинних планів стосовно єврейського населення Харкова й області нацистський режим намагався залучити більшість місцевого населення. З цією метою через засоби масової інформації окупаційною владою Харківщини була задіяна потужна антисемітська пропаганда. В статтях, повідомленнях, листівках представники окупаційної влади Харківщини: уповноважені численних районних управ міста і області, певна частина українських науковців, суспільно-політичних діячів, які перейшли на бік окупантів, співробітники різноманітних нацистських газет і журналів:

I. Розповідали про так звані «дійсні» цілі «Світового жидівства» – найбільша проблема сучасної людської цивілізації. Крім того, зі сторінок газет та журналів нацисти постійно насаджували окупованому населенню Харківщини думку, що «жиди беруть участь у міжнародній змові проти націонал-соціалістичної Німеччини» [5].

Із замітки «Відпустки і премії для робітників Сходу» газети «Лозівські вісті»: «Вони (євреї) хочуть, щоб німецький, а з ними також український, робітник обернувся на раба світового жидівства...» [6];

II. Пояснювали, що головним соціальним лихом для українського народу були в минулому, є на сьогоднішній день і будуть у майбутньому – євреї, які «вже за сивої давнини були жорстокими й хижими визискувачами» [7].

III. На сторінках харківських окупаційних газет, часописів, журналів публікували не лише статті, замітки, повідомлення, а й вірші, фейлетони антиєврейського походження.

Аполлон Холодногорський у малому фейлетоні «Найменша радянська енциклопедія. Б-В», опублікованому в газеті «Нова Україна» 1 липня 1942 року пише, що «Біро-Біджан – автономна область Далекосхідного краю, в ріках якої

нібито водяться живі фаршовані по-жидівському щуки» [8]. Відкритий антиєврейський характер носять і його вірші. Наведемо уривок з віршу «Портретна галерея... Портрет № 6» від 22 червня 1943 року:

«Оцей портрет дивує вас?
 Питає: а вас ість дас?
 Чи Черчіль? Рузвельт? Троцький?
 Каганович? Та ні! Це Шльома Меєрович!
 Він «бойовий» і «бравий»,
 Всіх заклика на бій кривавий.
 А сам тим часом і в вус собі не дує
 В Ташкенті Єрусалим новий будує!» [9].

Яскраво виражений антисемітський характер має й вірш Леоніда Тарасенка «Україна», опублікований в Богодухівській газеті «Рідний край» 23 вересня 1942 року:

«Україно, моя Україно,
 Серцю рідна моя сторона,
 Гей вставай, розгинай свою спину,
 Вже жидівських кайданів нема.
 Твою кривду, і стогін, і тугу
 Розігнали Західні вітри,
 Більш не знатимеш жида наруги,
 Що зітхнуть не давали тобі» [10].

IV. Призивали цивільне населення Харківщини до дій: вступати до німецької армії, поліції, брати участь у численних єврейських погромах з метою «допомоги представникам Великої Німеччини знищити більшовицький режим, цю жидівську спробу поневолити всі народи світу» [11].

В цілому, незважаючи на запроваджені окупантами заходи, ефективність впливу на місцеве населення Харківщини проведеної нацистами антисемітської пропаганди через різноманітні періодичні видання (газети, журнали тощо) була незначною. Головна причина полягала в тому, що з самого початку окупації на

фоні буденних проблем (в першу чергу економічних) більшість населення міста і області не сприймала всерйоз парадоксальну нацистську юдофобську пропаганду.

Оскільки на сьогоднішній день висвітлення історії нацистської антисемітської пропаганди в окупаційних періодичних виданнях Харківщини є недостатнім, у подальшому можливе перспективне дослідження даної теми.

Список використаних джерел:

1. Альтман И. Жертвы ненависти : Холокост в СССР 1941–1945 гг. / И. Альтман. – М., 2002. – 544 с.
2. Холокост на Украине и антисемитизм в перспективе. / Коллект. авт., Под общ. ред. Ю. М. Ляховицкого. – Х. : Бежиах, 1992. -144с.
3. Ляховицький Ю. М. Попранная медуза. (Книга Дробицького яра): Свидетельства, факты, документы о нацист. геноциде евр. населения Харькова в период оккупации. 1941 – 1942. Вып. 1. – Х. : Основа, 1991. – 192с.
4. Скажи Дробицкий Яр... Очерки. Воспоминания. Документы. Стихи. Авторы – составители: В. П. Лебедева, П. П. Сокольский. Харьков. «Прапор». 1991. – 204с.
5. Жиди винні. // Газета «Нова Україна». Ч. 15. 1941. 28 грудня.
6. Відпустки і премії для робітників Сходу. // Газета «Лозівськiвiстi» № 42. 1943. вересень.
7. Олексієнко Ол. Без жидів. / Ол. Олексієнко. // Газета «Нова Україна». Ч. 105(419). 1943. 22 червня.
8. Холодногорський Аполлон. Найменша советська енциклопедія. Б – В. / Аполлон Холодногорський. // Газета «Нова Україна». Ч.142(159). 1942. 1 липня.
9. Холодногорський Аполлон. Портретна галерія.... Портрет № 6. / Аполлон Холодногорський. // Газета «Нова Україна». Ч. 105(419). 1943. 22 червня.
10. Тарасенко Леонід. Україна. / Леонід Тарасенко. // Газета «Рідний край». Богодухів. Ч. 10. 1942. 23 вересня.
11. Українське селянство і сучасна війна. // Газета «Рідний край». Богодухів. Ч. 23.1942. 11 листопада.